

YÖNETMELİK

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığından:

HAVA SAHASININ ESNEK KULLANIMI YÖNETMELİĞİ (SHY-FUA)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Türk Hava Sahasının belirlenen öncelikler çerçevesinde, tüm hava sahası kullanıcıları tarafından, sivil ve asker ayrımı gözetmeksizin, etkin ve esnek kullanılabilmesinin sağlanmasına yönelik usul ve esasların düzenlenmesi ve bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında gerekli eşgüdümün sağlanmasına ilişkin genel hususların belirlenmesidir.

(2) Hava Sahasının Esnek Kullanımı, hava sahasının bir bütün olarak ele alınmasını ve her zaman sivil ve askeri kullanıcılar tarafından esnek bir yapıda kullanılmasını ifade eder. Hava sahasının esnek kullanımının hedefi; hava sahasında sivil ve askerî kullanıcılar için yapılacak herhangi bir tahsis veya bölünmenin, gerçek zamanlı kullanım ihtiyacı esas alınarak, belirlenmiş bir zaman dilimi içerisinde, geçici olarak yapılmasını sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, Türk Hava Sahasındaki hava sahası kullanıcılarıyla birlikte hava sahası yönetiminde görev alan tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişileri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun 7 nci, 8 inci ve 46 ncı maddeleri, 18/11/2005 tarihli ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 4 üncü ve 10 uncu maddeleri ile 8/11/1984 tarihli ve 18569 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü Ana Statüsüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanım ve kısaltmalar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) ACC: Saha Kontrol Merkezi (Area Control Center),
- b) AIP: Havacılık Bilgi Yayını (Aeronautical Information Publication),
- c) ATC: Hava Trafik Kontrol (Air Traffic Control),
- ç) CBA: Sınır Aşan Saha (Cross-Border Area),
- d) CDR: Şartlı Rota (Conditional Route),
- e) CFMU: Merkezi Akış Yönetim Ünitesi (Central Flow Management Unit),
- f) CRAM: Şartlı Rota Uygunluk Mesajı (Conditional Route Availability Message),
- g) DHMİ: Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü,
- ğ) EUROCONTROL: Avrupa Hava Seyrüsefer Emniyeti Teşkilatı,
- h) FL 290: Uçuş Seviyesi 290,
- ı) GAT: Genel Hava Trafığı (General Air Traffic),

- i) HSKP (AUP): Hava Sahası Kullanım Planı (Airspace Use Plan),
- j) HSYÜ: Hava Sahası Yönetim Ünitesi,
- k) HSYK: Hava Sahası Yürütme Kurulu,
- l) LOA: Anlaşma Mektubu (Letter of Agreement),
- m) MSB: Milli Savunma Bakanlığı,
- n) NOTAM: Havacılara Bildirim,
- o) OAT: Operasyonel Hava Trafik (Operational Air Traffic),
- ö) PDAK: Performans Değerlendirme ve Analiz Kısmı,
- p) RCA: Koordinasyonu Azaltılmış Hava Sahası,
- r) SHGM: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü,
- s) TRA: Geçici Rezerve Saha (Temporary Reserved Area),
- ş) TSA: Geçici Ayrılmış Saha (Temporary Segregated Area),
- t) Askeri Kontrol Ünitesi: Askerî hava sahası kontrol unsurları ile hava trafik kontrol üniteleri,
- u) Genel Hava Trafik: ICAO kural ve usulleri ve/veya milli sivil havacılık kanun ve düzenlemelerine uygun olarak yapılan tüm uçuşları (ICAO kural ve usullerine uygun olarak yapılacağı bildirilen Askerî uçuşlar da Genel Hava Trafik kapsamına girerler),
- ü) Hava Sahası Esnek Kullanım Konsepti: Hava sahasının bütünleşik bir yapıda ele alınarak sivil ve askeri tüm hava sahası kullanıcılarının gereksinimleri ve ihtiyaçlarının karşılanması anlamını,
- v) Operasyonel Hava Trafik: Genel Hava Trafik için belirlenen koşullara uymayan, kural ve usulleri uygun milli otoriteler tarafından belirlenmiş olan askeri uçuşları,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Hava Sahası Esnek Kullanımı

Genel esaslar

MADDE 5 – (1) Hava Sahası Esnek Kullanım esasları;

- a) Türk Hava Sahası, tüm hava sahası kullanıcıları tarafından emniyetli, etkin ve esnek bir yapıda kullanılır.
- b) Hava sahasının kullanımına ilişkin tüm talepler, EUROCONTROL tarafından yayımlanan hava sahası yönetim el kitabında belirtilmiş saat çizelgesine uygun olarak yeterli süre öncesinden Hava Sahası Yönetim Ünitesine bildirilir ve bu taleplere dair hava sahası kullanım planlaması günlük ve fiili ihtiyaçlara dayalı olarak yapılır.
- c) Türk Hava Sahasında Hava Sahasının Esnek Kullanımı kapsamına girmeyen hava sahaları AIP’de yayımlanır.
- ç) Hava sahasının esnek kullanımına dâhil edilen hava sahalarının statüsü ve kullanımı geçicidir. Bu sahaların talep edilmesi tahsisi, aktif hale getirilmesi ve aktif halinin kaldırılmasına dair usuller bir Uygulama Talimatı/Yönergesi ile belirlenir.
- d) Askeri harekât ve eğitim ihtiyaçlarına ilişkin hava sahası kullanım talepleri önceliklidir. Askeri eğitim ve benzeri ihtiyaçlara yönelik uçuşlar, belirlenecek hava sahalarında (TSA/TRA) yapılır.

e) Eğitim uçuşları dışında kalan ve harekât ihtiyacı olarak bildirilen anlık askerî uçuş ihtiyaçları öncelikli olarak karşılanır.

f) Savaş, kriz ve olağanüstü hallerde hava sahasının esnek kullanımına ilişkin uygulamalar Genelkurmay Başkanlığının lüzum görmesi halinde, tüm hava sahasında, bölgesel olarak kısmen veya tamamen durdurulur.

g) Hava Sahasının Esnek Kullanımının performansı düzenli olarak değerlendirilir ve Hava Sahası Yürütme Kuruluna bildirilir.

ğ) Geçici Ayrılmış Sahalar ile Geçici Rezerve Sahalar, uçuş faaliyetinin etkinlikle icrası için yeterli boyutta ve sivil hava trafiğini etkilemeyecek şekilde, ihtiyaç sahibinin operasyonel gereksinimlerini karşılayacak en uygun bölgede belirlenir.

h) Hava Sahasının Esnek Kullanımı uygulaması aşağıdaki hususları sağlamalıdır;

1) Hava sahasının asker ve sivil tüm kullanıcılar tarafından etkin ve emniyetli bir şekilde kullanımının sağlanması için hava sahası planlaması ve yönetimi ile ilgili ortak kurallar ve standartların belirlenmesini ve geliştirilmesini,

2) Hava sahası düzenlemelerinde sivil ve askeri kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak, uygun hava sahası tahsislerinin gerçekleştirilmesini,

3) Sivil ve askeri uçuşlarda etkinliği artırarak, uçuş mesafesini kısaltmak suretiyle zaman ve yakıt tasarrufu sağlayarak çevreye verilen zararın azaltılmasını,

4) Hava Trafik Hizmetinin etkinliğine yönelik yeni rotaların ve sektörlerin geliştirilerek hava sahası kapasitesinin artırılmasını,

5) Askeri harekât şartları gerektirdiğinde, askeri hava araçlarının her türlü hava sahasını kullanmalarına ilişkin koordinasyon ve planlamalarda, sivil trafiğin etkilenmemesini veya zorunluluk halinde sivil hava trafik üniteleri ve askeri kontrol üniteleri arasında gerekli koordinasyon sağlanarak asgari düzeyde etkilenmesini,

6) Geçici olarak tahsis edilmiş hava sahalarının kullanımı vasıtasıyla Operasyonel Hava Trafik (OAT) ile Genel Hava Trafik (GAT) arasında ihtiyaç duyulan koordinasyon ve ayırmanın etkinlikle sağlanmasını,

7) Sivil asker koordinasyonunun geliştirilmesini,

8) İlgili sivil hava trafik üniteleri ile askeri kontrol üniteleri arasındaki görev etkinliğinin desteklenmesini,

9) Uçuş maliyetlerinin azaltılmasını,

10) Uçuş emniyetinin artırılmasını sağlamalıdır.

Hava sahası yönetim seviyeleri

MADDE 6 – (1) Hava Sahası Esnek Kullanımı Konsepti;

a) Stratejik Düzey Hava Sahası Yönetimi,

b) Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimi,

c) Taktik Düzey Hava Sahası Yönetimi olmak üzere üç seviyeden teşkil edilir.

(2) Hava Sahasının Esnek Kullanımı uygulamalarında tüm seviyelerde sivil ve askeri otoritelerin hava trafik yönetimi koordinasyon sorumluluğu bulunmaktadır.

Stratejik düzey hava sahası yönetimi (HSY 1)

MADDE 7 – (1) Stratejik Seviye Hava Sahası Yönetimi Ek-1’de belirtildiği şekilde ulusal ve uluslararası hava sahası kullanıcılarının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, hava sahası yönetimine ilişkin gerekli stratejik planlamaların ve ulusal esasların belirlendiği yönetim seviyesidir. Stratejik Hava Sahası Yönetimi, sivil/asker

müştereken teşkil edilecek Hava Sahası Yürütme Kurulu marifetiyle icra edilir. Bu kurul çalışmalarında Havacılık Üst Kurulu tarafından belirlenen politikaya uygun hareket eder.

(2) Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından; Hava Sahası Yönetim Ünitesinin, çalışma düzeni, görevleri, yetki ve sorumlulukları ile hava sahası planlamalarında izlenecek hareket tarzları, tahsis öncelikleri ve koordinasyon usulleri belirlenir.

Planlama düzeyi hava sahası yönetimi (HSY 2)

MADDE 8 – (1) Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimi Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından belirlenen hava sahası kullanım usul, strateji ve öncelikleri çerçevesinde; haftalık ve günlük hava sahası planlamalarının ve geçici hava sahası tahsislerinin gerçekleştirildiği yönetim seviyesidir. Bu işlev Hava Sahası Yönetim Ünitesi (HSYÜ) marifetiyle yürütülür.

(2) Hava Sahası Yönetim Ünitesi (HSYÜ), Türk Hava Sahasına ilişkin olarak belirlenen öncelikler çerçevesinde planlama ve tahsis yetkisine sahip sivil asker müşterek bir ünedir.

(3) Hava Sahası Yönetim Ünitesi (HSYÜ), Ek-2’de gösterilen iş akışına uygun olarak hava sahası kullanıcı taleplerini toplar, belirlenmiş usuller çerçevesinde ihtiyaçları analiz eder, ihtiyaçlar arasında çakışma olduğunda söz konusu talepleri ihtiyaç sahibi sivil ve askerî otoriteler ile tekrar koordine eder ve hava sahası kullanımına dair Hava Sahası Kullanım Planını oluşturur, yayımlar ve EUROCONTROL Merkezi Akış Kontrol Yönetim Ünitesi (CFMU)’ne gönderir.

(4) Gün içerisinde gelecek hava sahası kullanım isteklerini değerlendirir ve gerekli görmesi durumunda, Hava Sahası Kullanım Planını güncelleyerek yayımlar ve CFMU’ya gönderir.

Taktik düzey hava sahası yönetimi (HSY 3)

MADDE 9 – (1) Taktik Hava Sahası Yönetimi, yayımlanan hava sahası kullanım planı çerçevesinde yapılan hava sahası tahsislerinin gerçek zamanlı olarak takip ve koordine edildiği seviye olup takip ve koordinasyon Hava Sahası Yönetim Ünitesi marifetiyle yürütülür.

(2) Yayımlanan Hava Sahası Kullanım Planı ile tahsis edilen hava sahaları, yayımlanmış plan doğrultusunda, ilgili üniteler tarafından gerçek zamanlı olarak kullanıma açılır ve kapatılır. Hava Sahası Kullanım Planı ile tahsis edilerek askeri kullanıma verilen sahalardan dışındaki Türk Hava Sahası herhangi bir koordinasyona gerek olmadan sivil hava trafik kontrol üniteleri tarafından kullanılır.

(3) Hava trafik kontrol üniteleri ile temas kurmayan veya tanımlanmamış trafıklere ilişkin bilgiler ilgili sivil/asker ünitelere bildirilir.

Hava sahasının esnek kullanımı yapısı

MADDE 10 – (1) Hava Sahası Esnek Kullanımında aşağıda belirtilen geçici tahsis şekilleri uygulanır:

- a) Şartlı Rotalar.
- b) Geçici Rezerve Edilmiş Sahalar.
- c) Geçici Ayrılmış Sahalar.
- ç) Sınır Aşan Hava Sahaları.
- d) Koordinasyonu Azaltılmış Hava Sahaları.
- e) Koordine Edilmiş Hava Sahalarıdır.

Şartlı rotalar

MADDE 11 – (1) Şartlı rotalar, belirlenmiş koşullar altında uçuş planlaması ve kullanımı için uygun olan hava koridorlarıdır.

(2) Şartlı rotalar Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından, sivil hava trafiği ihtiyaçları ile askeri ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak oluşturulur.

(3) Şartlı rotaların; özellikleri, kategorileri, üst ve alt irtifa limitleri ve tanıma kodları Türkiye Havacılık Bilgi Yayınında yayımlanır.

Şartlı rotaların kategorileri

MADDE 12 – (1) Şartlı rotalar; Kategori 1 (CDR1), Kategori 2 (CDR2) ve Kategori 3 (CDR3) şekilde sınıflandırılır.

a) Kategori 1 Uçuş Planlanabilen Kalıcı Şartlı Rotalar (CDR1): AIP’de belirtilen koşullarda, belirli alanlarda ve zamanlarda sürekli uçuş planlanabilen hava koridorlarıdır.

b) Kategori 2 Uçuş Planlanabilen Geçici Şartlı Rotalar (CDR2): AIP’de belirtilen koşullarda, günlük Şartlı Rota Uygunluk Mesajı (CRAM) ile yayımlanması durumunda, uçuş planlamalarında kullanılabilen hava koridorlarıdır. CDR2 hava koridorları, Hava Sahası Yönetim Planında yayımlanır.

c) Kategori 3 Uçuş Planlanamayan Şartlı Rotalar (CDR3):

1) Hava sahası kullanıcıları tarafından uçuş planlamalarında kullanılmayan, sadece taktik seviye hava trafik yönetimi kapsamında, tahsisli sahaları etkilemeyecek şekilde ATC talimatı ile kullandırılan hava koridorlarıdır. Bu koridorlardan uygun görülenler AIP’de yayımlanır.

2) Hava Sahası Kullanım Planı (HSKP)’de tahsisi yapılan hava sahalarında icra edilecek uçuşların herhangi bir nedenle iptal edilmesi durumunda ilgili saha Hava Sahası Yönetim Ünitesi tarafından ilgili sivil ve askeri hava trafik üniteleri ile koordine edilerek kullanılır.

3) Hava Sahası Kullanım Planı (HSKP)’de tahsisi yapılan hava sahalarında uçuş faaliyeti devam ederken, ilgili saha sivil ATC tarafından ihtiyaç duyulması halinde o sahadan sorumlu askeri kontrol üniteleri ile mutabakata varılması halinde anlık olarak kullanıma açılır.

Geçici hava sahası kısıtlamaları ve tahsisi

MADDE 13 – (1) Geçici Hava Sahası Tahsisi; Hava Sahası Yönetim Kurulu tarafından boyutları önceden tanımlanmış ve tahsis edilmesi için Hava Sahası Yönetim Ünitesine yetki verilmiş hava sahalarının geçici olarak tahsis edilmesi işlemidir.

(2) Tehlikeli hava sahaları (LTD) ve geçici tahsisli/ayrılmış hava sahaları (TRA/TSA) aktif olmadıkları zamanlarda kullanıcıların talepleri doğrultusunda tahsis edilebilir.

(3) Faaliyetin türüne bağlı olarak iki farklı tipte geçici hava sahası teşkil edilebilir. Bunlar;

a) İlgili sahada icra edilecek faaliyetin diğer uçuşlara tehlike oluşturabileceği durumlarda oluşturulan Geçici Ayrılmış Saha (TSA),

b) İlgili sahada icra edilecek faaliyetin diğer uçuşlara tehlike oluşturmayacağı durumlarda oluşturulan Geçici Tahsisli Saha (TRA)’dır.

(4) Hava Sahasının Esnek Kullanımı kapsamında, TSA ve TRA’lar Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından oluşturulur. Hava Sahası Yönetim Ünitesi tarafından, hava sahası kullanım talepleri dikkate alınarak, günlük olarak tahsis edilir. Sivil hava trafik üniteleri ve askeri kontrol üniteleri tarafından ilgili hava sahaları gerçek zamanlı olarak kullanıma açılır ve faaliyet sonunda kapatılır.

(5) Geçici Ayrılmış Saha (TSA), Geçici Tahsisli Saha (TRA)’lar; sivil-asker araştırma geliştirme, tatbikat, atış, eğitim ve test uçuşlarının icra edilmesi amacıyla geçici yapıda teşkil edilir. Hava sahası yönetimine ilişkin belirlenmiş politikalar çerçevesinde oluşturulan bu sahalarla ilişkin kullanım talepleri doğrudan HSYÜ’ne yapılır. HSYÜ tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda kullanıcılara tahsisi gerçekleştirilir.

(6) İcra edilen görevler göz önüne alınarak, askeri uçuş eğitim sahaları TSA olarak oluşturulur. TSA’ların kullanımında, tahsisler fiili uçuş (gerçek zamanlı/uçuş süresi ile kısıtlı olmak kaydı ile) sürelerine uygun olarak yapılır.

Bu sahalarda AIP’de yayınlanır.

Koordinasyonu azaltılmış hava sahası

MADDE 14 – (1) Genel hava trafiğinin ön koordinasyon gerektirmeden rota dışı uçabilecekleri, boyutları önceden belirlenmiş hava sahalardır.

(2) Bu sahalarda askeri uçuşların yoğun olmadığı veya hiç olmadığı bölgelerde teşkil edilir. Koordinasyonu Azaltılmış Hava Sahasında ve FL 290 ve üzerinde sivil asker koordinasyonu yapılmadan Genel Hava Trafiğinin rota dışı uçuşuna müsaade edilir.

Koordine edilmiş hava sahası

MADDE 15 – (1) Sivil ve asker üniteler arasında sağlanacak ön koordinasyon ile genel hava trafiğinin rota dışı uçuşlarına müsaade edilen boyutları önceden belirlenmiş hava sahasıdır.

(2) Diğer sahalardan farklı olarak bu sahalarda ilgili üniteler arasında yapılan Anlaşma mektuplarında belirlenen şartlar altında genel hava trafiğinin uçuşlarına müsaade edilebilir.

Sınır aşan hava sahaları

MADDE 16 – (1) Sınırı aşan hava sahaları (CBA) hava sahası kullanım ihtiyaçları doğrultusunda gerek duyulduğunda birden fazla ülkenin ortak sınırlarını da içine alan ortak hava sahalardır.

(2) CBA’ların yapısı TSA ve TRA ile aynı yapıda olmakla birlikte bu tür hava sahaları operasyonel hava trafikleri (OAT) ve askeri eğitim uçuşları için birden fazla ülkenin ortak sınırlarını da kapsayacak şekilde tesis edilebilir.

(3) CBA teşkil edilebilmesi için diğer ilgili ülke veya ülkeler ile ortak saha oluşturulmasına ilişkin politik, yasal, teknik ve operasyonel anlaşmaların evvelce yapılmış olması gereklidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ünitelerin Kurulması, Görevleri, Çalışma Esasları ve

Stratejik Hava Sahası Yönetimi

Havacılık Üst Kurulu

MADDE 17 – (1) Hava Sahası Yönetimi’ne ilişkin politik kararları almak üzere, Genelkurmay Başkanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı arasında müştereken teşkil edilen Havacılık Üst Kurulu tarafından üstlenilir.

(2) Havacılık Üst Kurulu, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşarı ve Genelkurmay Harekat Başkanı eş başkanlığında, SHGM ve DHMİ Genel Müdürü, Genelkurmay Başkanlığı Komuta Kontrol Dairesi Başkanı ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Savunma ve Komuta Kontrol Dairesi Başkanından oluşur.

(3) Havacılık Üst Kurulu, bu Yönetmelikte yer alan görevleri yerine getirmek üzere yılda bir kez toplanır. İhtiyaç duyulması halinde üyelerden birisinin talebi veya Hava Sahası Yürütme Kurulunun teklifi üzerine yılda birden fazla toplanabilir. Alınan kararlarda oybirliği şartı gereklidir.

Havacılık Üst Kurulunun görevleri

MADDE 18 – (1) Ulusal ve uluslararası hava sahası kullanıcıları, sivil hava trafik hizmet sağlayıcıları ve askeri kontrol ünitelerinin talepleri dikkate alınarak ulusal hava trafik yönetimi politikaları ve stratejik planlama çalışmalarını yürütmektir.

(2) Havacılık Üst Kurulunun asli işlevi hava sahasının etkinliğini ve emniyetini sağlayacak ulusal hava sahası kullanım politika ve prensiplerini belirlemektir.

Hava Sahası Yürütme Kurulu

MADDE 19 – (1) Hava Sahası Yürütme Kurulu; Havacılık Üst Kurulu tarafından sivil ve asker müşterek olarak teşkil edilir.

(2) Hava Sahası Yürütme Kurulu, Genelkurmay Hava Savunma Şube Müdürü (Albay), Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Trafik Yönetimi Şube Müdürü ile SHGM Hava Seyrüsefer Daire Başkanı ve DHMİ Seyrüsefer Daire Başkanından oluşur.

(3) Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından, ihtiyaç duyulması halinde, hava sahası düzenlemelerine ilişkin olarak, ilgili sivil-askeri kamu kurum ve kuruluşları, gerekli görülen sivil havacılık işletme temsilcileri görüşlerine başvurulmak üzere Kurul çalışmalarına davet edilebilir.

(4) Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından alınan kararlarda oybirliği şartı gereklidir. Kurul üyesi olmayan katılımcıların oy hakkı bulunmamaktadır. Oy birliği sağlanamayan konular çözülmesi için Havacılık Üst Kuruluna çözüm için götürülür.

(5) Hava Sahası Yürütme Kurulu her yıl en az bir kez toplanır. İhtiyaç duyulması halinde üyelere birinin talebi üzerine zamana bağlı kalmaksızın olağanüstü olarak toplanır. Kurul sekreteryası SHGM tarafından yapılır.

Hava Sahası Yürütme Kurulu görev ve sorumlulukları

MADDE 20 – (1) Hava Sahası Yürütme Kurulunun görevleri;

a) Hava sahasının ulusal güvenlik ve askeri eğitim faaliyetlerini ve sivil havacılık ihtiyaçlarını dikkate alarak etkin, emniyetli ve esnek kullanımını sağlamak,

b) Hava sahası düzenleyicileri ile hava sahası kullanıcıları arasında işbirliği ve dayanışmayı kuvvetlendirici stratejileri belirlemek,

c) Türk Hava Sahasının Esnek kullanımı kapsamında yürütülen faaliyetlere ilişkin gerekli stratejik planlamaları uluslararası havacılıktaki gelişmeler çerçevesinde yapmak,

ç) Hava Sahası Yönetim organlarının uyum içerisinde ve etkin çalışmalarına yönelik usul ve esasları belirlemek,

d) Havacılık Üst Kurulu tarafından belirlenen politikalar çerçevesinde hava sahası yönetimine ilişkin direktifler vermek,

e) Ulusal güvenlik ve savunma ihtiyaçlarına yönelik gerçekleştirilen askeri faaliyet ve eğitimleri ile sivil havacılık ihtiyaçlarını dikkate alarak genel hava trafiği kapsamındaki diğer hava sahası kullanım önceliklerini belirlemek,

f) Hava sahası kullanımına ilişkin sivil-asker koordinasyon usullerini geliştirmek,

g) Hava sahasının etkin, emniyetli ve esnek kullanımına dair uluslararası gelişmeleri dikkate alarak politikaya yönelik görüşler oluşturmak ve Havacılık Üst Kuruluna tavsiyelerde bulunmak,

ğ) Hava Sahası düzenlemelerine ilişkin çalışmalarını yürütmek, hava sahası düzenlemelerinde kullanılacak hava sahası yapılarını belirlemek,

h) Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimi çalışmalarını düzenli olarak kontrol etmek, direktif ve hedefleri belirlemek, performans ölçütlerini tespit etmek ve sonuçlarını değerlendirmek, gerekli görülen durumlarda Hava Sahası Yürütme Kuruluna bağlı alt çalışma grupları teşkil etmek,

ı) Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimi ve Taktik Hava Sahası Yönetimi arasında koordinasyon usullerini oluşturmak ve uygulamalara ilişkin yöntem ve esasları belirlemek,

i) Hava Sahasının Esnek Kullanımı çerçevesinde yürütülen uygulamaları gözden geçirmek ve değerlendirmek,

j) İhtiyaç duyulması halinde mevcut TSA, TRA, CDR düzenlemelerine ilişkin gözden geçirmeleri yapmak,

k) Hava Sahasının Esnek kullanımına ilişkin olarak, sivil-asker üniteleri arasında anlık bilgi paylaşımına dair usul, esas ve altyapıyı oluşturmak,

l) Hava Sahasının Esnek kullanımı kapsamında hava sahasının etkinlikle kontrolü ve hava trafik yönetiminin emniyetli bir şekilde sağlanmasına ilişkin olarak, ihtiyaç duyulan anlık bilgi paylaşımı, koordinasyon ve ortak çalışabilirlik konularına dair uygulama, usul, esas ve altyapı ihtiyaçlarını belirlemek, sağlamak ve geliştirmek,

m) Hava Sahasının Esnek Kullanımına dair sivil-asker ortak terminolojiyi oluşturmak,

n) Ulusal güvenliği ve uçuş emniyetini etkilemeyecek ve sivil hava trafiğinin etkinliğini ve ekonomikliğini dikkate alacak şekilde, hava sahasında uygulanacak kısıtlamaların mümkün olan en az seviyede tutulmasını sağlamak,

o) Hava Sahasının Esnek Kullanımına dair uygulamaların oluşturulması amacıyla, Ulusal Hava Sahası Yönetim Ünitesini ihdas etmek,

ö) Hava Sahasının Esnek Kullanımına ilişkin olarak ilgili uygulayıcılar arasında gerekli anlaşma mektuplarının yapılmasını sağlamak,

p) Hava Sahası Esnek Kullanımı uygulamalarına ilişkin gerekli denetim mekanizmalarını oluşturmaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimi

Genel

MADDE 21 – (1) Planlama Düzeyi Hava Sahası Yönetimini yürütmek maksadıyla, Hava Sahası Yönetim Ünitesi sivil-asker müşterek bir şekilde Havaçılık Yürütme Kurulu tarafından oluşturulur.

(2) Hava Sahası Yönetim Ünitesinin genel görev ve sorumlulukları bu Yönetmeliğin ilgili maddelerinde tarif edilmekte olup, ihtiyaç halinde Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından ilave görev ve sorumluluklar da verilebilir. Hava Sahası Yönetim Ünitesinin yetkileri görevlerini yürütecek ölçüde en üst seviyede tutulur.

Hava Sahası Yönetim Ünitesinin kuruluş ve teşkilatı

MADDE 22 – (1) Hava Sahası Yönetim Ünitesi Havaçılık Yürütme Kurulu tarafından, EK-2’de yer alan İş Akış Diyagramı kapsamında faaliyetleri yürütmek üzere, Ek-3’te belirtilen hava sahası esnek kullanım yönetim yapısı çerçevesinde planlama ve koordinasyon hizmetlerini yürütmek üzere Esenboğa Hava Limanında mevcut olan DHMİ Teknik Blok’ta hava sahası yönetimi konusunda uzman sivil ve askeri personel ile müşterek olarak teşkil edilir.

(2) Hava Sahası Yönetim Ünitesi Türk Hava Sahasında gerçekleştirilecek uçuşlara yönelik olarak hava sahası kullanım taleplerini değerlendirerek, Hava Sahası Kullanım Planını oluşturmaya, ihtiyaç halinde gerekli güncellemeleri yapmaya ve hava sahası kullanıcılarının ani taleplerini değerlendirerek karşılamaya yetkilidir.

(3) Hava Sahası Yönetim Ünitesinin çalışması için gerekli alt yapı, mefruşat, ihtiyaç duyulan hizmet ve yazılımların tedariki, idamesi ile bu üniteye çalışacak personelin gerekli eğitimleri Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından, askeri faaliyetlere ilişkin gerek duyulan sistemlerin tedariki ise Genelkurmay Başkanlığı tarafından sağlanır.

(4) Hava Sahası Yönetim Ünitesinin oluşturulması maksadıyla ilgili Bakanlık ve kuruluşlar tarafından hava sahası yönetimi konusunda yeterli sayıda uzman sivil ve askeri personel görevlendirilir.

(5) Hava sahası kullanım planı oluşturulurken dinamik ve etkin bir koordinasyonun yapılabilmesi maksadıyla sivil ve askeri personelin bir arada çalışmasına imkân veren müşterek bir çalışma ortamı Esenboğa Havalimanında yer alan mevcut Teknik Blok’ta sağlanır.

(6) Hava sahası yönetim ünitesinin görev ve fonksiyonlarını yerine getirmeye yönelik sistemlerin gayri faal duruma düşmesi veya görev yapamaz hale gelmesi hususları göz önünde bulundurularak gerekli tedbirler alınır. Tedbirler ve izlenecek hareket tarzlarına ilişkin usul ve esaslar talimat ile belirlenir.

Hava Sahası Yönetim Ünitesinin görev ve sorumlulukları

MADDE 23 – (1) Hava Sahası Yönetim Ünitesi görev ve sorumlulukları;

a) Sivil-Asker Hava Sahası Kullanım taleplerini toplamak, değerlendirmek ve bir sonraki günün Hava Sahası Kullanım Planını oluşturarak yayımlamak, ihtiyaç halinde güncellemek, yürütülmesini takip etmek, planlama dışı faaliyetlere yönelik düzeltici tedbirler almak,

b) Planlama Düzeyi Hava Sahası planlama ve tahsis faaliyetlerinde sivil ve askeri üniteler ile koordinasyon faaliyetlerini yürütmek,

c) Talep edilen askeri tatbikatlar, tören uçuşları ve hava gösterileri gibi önemli faaliyetler ile askeri makamlar tarafından bildirilen ani askeri harekât isteklerine ilişkin tahsisleri yapmak DHMİ uçuş kontrol uçakları ve helikopterlerinin uçuşlarına ilişkin talepleri öncelikli olarak karşılamak,

ç) SHGM tarafından, en geç 48 saat öncesinden talep edilen fotoğraf çekimi, reklam pano çekimi, film çekimi, yamaç paraşütü, balon uçuşları vb. uçuşlar ile lazer ve havai fişek gösterilerine ilişkin değerlendirmeler ve tahsisleri yapmak, tüm hava sahası kullanıcıları ve sivil ATC üniteleri ve askeri kontrol unsurları için gerekli duyuruları yapmak,

d) Mevcut şartlı rotalardaki düzenleme ihtiyaçlarını ve yeni şartlı rota gereksinimlerini belirlemek, onaylanması için Hava Sahası Yürütme Kuruluna teklifte bulunmak,

e) Uygun olmayan veya çakışan hava sahası kullanım taleplerini öncelikler çerçevesinde, tekrar değerlendirmek ve yapılacak yeniden planlama ile çözüme kavuşturmak,

f) Hava sahası yönetimi açısından gerekli görülmesi durumunda diğer ülke Hava Sahası Yönetim Üniteleri ile koordine kurmak,

g) CFMU veya diğer onaylı ajanslar tarafından iletilen ilave talepler ile hava trafik hizmetlerinde yaşanan beklenmedik yoğunlukların giderilmesine dair anlık planlamalar yapmak,

ğ) Hava sahası esnek kullanımına yönelik performans, değerlendirme raporlarını hazırlayarak Hava Sahası Yürütme Kuruluna sunmaktır.

Hava Sahası Yönetim Ünitesi çalışma esasları

MADDE 24 – (1) Sivil-Asker müşterek olarak teşkil edilen Hava Sahası Yönetim Ünitesinin çalışma esasları Ek-2’de belirtilen akış diyagramına uygun olarak bir Talimat/Yönerge kapsamında belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Taktik Düzey Hava Sahası Yönetimi

Taktik Düzey Hava Sahası Yönetimi

MADDE 25 – (1) Taktik Düzey Hava Sahası Yönetimi, hava trafik hizmeti sağlayan sivil hava trafik kontrol üniteleri ile askeri kontrol ünitelerinden oluşur.

(2) İlgili üniteler sorumlu oldukları hava sahasına ilişkin olarak Hava Sahası Yönetim Ünitesi tarafından yayınlanmış hava sahası kullanım planı çerçevesinde hava trafiğine hizmet verir. Askeri kontrol unsurları tarafından plana uygun hava sahası yönetimi sağlanır.

(3) Sivil ve askeri hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı kuruluşlar arasında yürütmeye ilişkin usul ve esasların, görev ve sorumlulukların belirlendiği bir protokol yapılır. Bilahare, ilgili sivil ve askeri üniteler arasında, yürütmeye ilişkin uygulama usul ve esaslarını içeren anlaşma mektupları yapılır ve ihtiyaç duyulduğunda mevcut anlaşma mektupları güncellenir.

(4) Ankara Saha Kontrol Merkezinde, sivil-askeri trafikler arasında yaşanabilecek hava trafik olayları ve uçuş emniyetsizliklerinin önlenmesi, hava sahası yönetim ve hava trafik hizmetlerine yönelik ihtiyaç duyulacak ani koordinasyon isteklerinin gecikmeksizin ilk elden sağlanması, Türk hava sahasına müsaadesiz giren ve teşhis edilemeyen trafikler, kaçırılmış uçak ve RENEGADE gibi müdahale gerektiren durumlarda gecikmeksizin reaksiyon gösterilebilmesi amacıyla alınması gereken önlemler HSYÜ tarafından ilgili ünitelere gerçekleştirilmesi için gerekli bildirim sağlanır.

(5) Ankara Saha Kontrol Merkezi içinde planlama ve koordinasyon çalışmalarını izlemek, gerekli bildirimleri

sağlamak üzere gündüz ve gece vardiyalarında azami 5 kişi olarak görev yapacak askeri personele, sivil ve askeri trafiklerinin müşterek olarak izlenebileceği azami 4 scope ve bu merkezde mevcut muhabere kanalları tahsis edilir.

(6) Hava Sahası Yürütme Kurulu, ihtiyaç duyulması halinde sivil ve askeri saha kontrol merkezlerinde koordinasyon üniteleri/ofisleri veya ilgili üniteleri oluşturulabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Performans Kriterleri

Performans değerlendirme kriterleri ve hazırlanacak raporlar

MADDE 26 – (1) Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından, Hava Sahası Esnek Kullanımı uygulamalarına ilişkin olarak, Askeri taleplerin karşılanması, tahsis edilen sahaların askeri uçaklar tarafından kullanılması, sivil uçuşlara tahsis edilen sahaların kullanımına ilişkin oranlar gibi konularda performans değerlendirme kriterleri belirlenir.

(2) Belirlenen kriterler çerçevesinde, Hava Sahası Yönetim Ünitesi ve Hava Sahası Esnek Kullanım uygulamalarına dair mevcut hava sahası yönetim uygulamaları ve etkinliği Hava Sahası Yürütme Kurulu tarafından değerlendirilir.

(3) Performans değerlendirme raporları hazırlanmasını müteakip 10 iş günü içerisinde ilgili organizasyon, kurum ve kuruluşlara da ayrıca gönderilir.

Talimat çıkarılması

MADDE 27 – (1) Bu Yönetmeliğin yürütülmesi için çıkarılacak talimatlar SHGM tarafından hazırlanarak Hava Sahası Yürütme Kurulunun onayı ile yürürlüğe girer.

(2) Bu Yönetmeliğin genel esaslarına yönelik olarak çıkarılacak uygulama talimatı SHGM tarafından hazırlanır, Hava Sahası Yürütme Kurulunun onayı ile yürürlüğe girer.

Uygulama süreci

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Hava Sahası Üst Kurulu ve Hava Sahası Yürütme Kurulu bu Yönetmelik yayımlandığı tarihten itibaren üç ay içerisinde Hava Sahası Yönetim Ünitesi ise 6 ay içerisinde tesis edilir.

Mevcut koordinasyon merkezinin durumu

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) İzmir ATC Merkezi içerisinde faaliyet göstermekte olan Sivil Asker Koordinasyon Merkezinin durumunu (SAKM) Hava Sahası Yönetim Ünitesinin faaliyete geçmesini takiben 3 ay içerisinde HSYK değerlendirir.

NOTAM faaliyetleri

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımlanarak yürürlüğe girmesini takip eden 2 aylık süre içerisinde NOTAM yayımlama yönergesinde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Tahditler

GEÇİCİ MADDE 4 – (1) Hava Sahası Yönetim Ünitesinin tüm fonksiyonları ile faaliyete geçene kadar Hava Sahası Esnek Kullanımının Havacılık Üst Kurulunun belirleyeceği belli bir bölge ve irtifa limitleri dâhilinde uygulanması sağlanacaktır.

Yürürlük

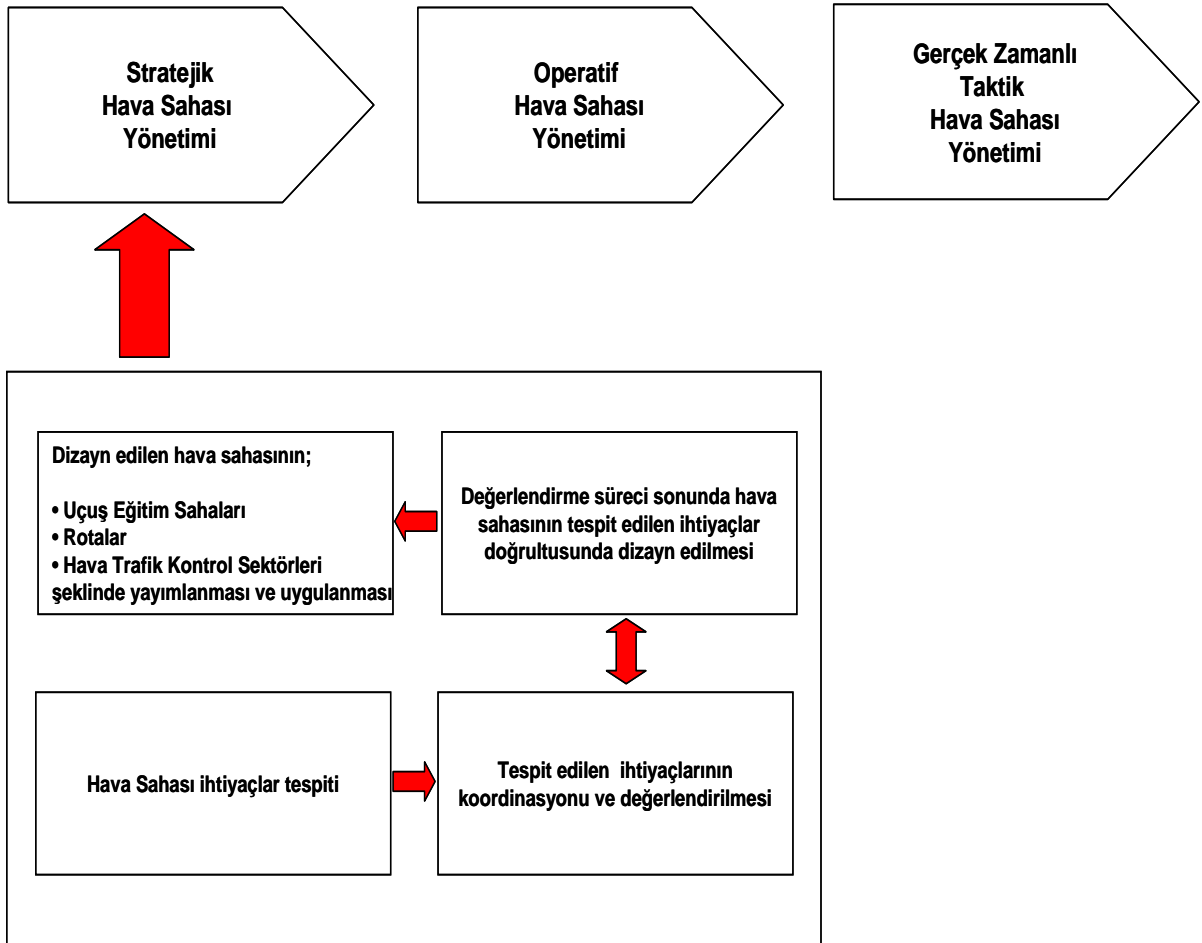
MADDE 28 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

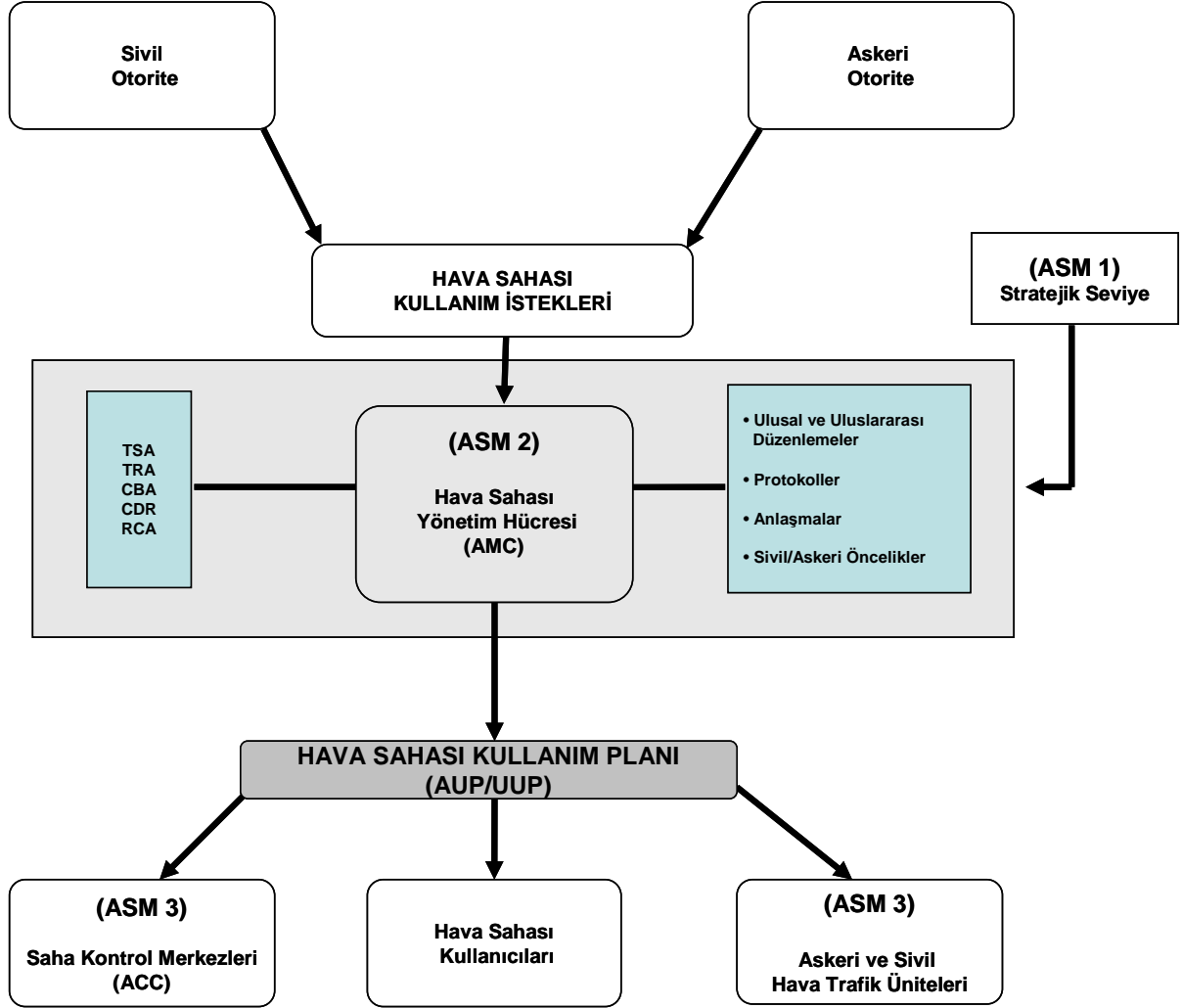
MADDE 29 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Milli Savunma Bakanı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı birlikte yürütür.

EK- 1

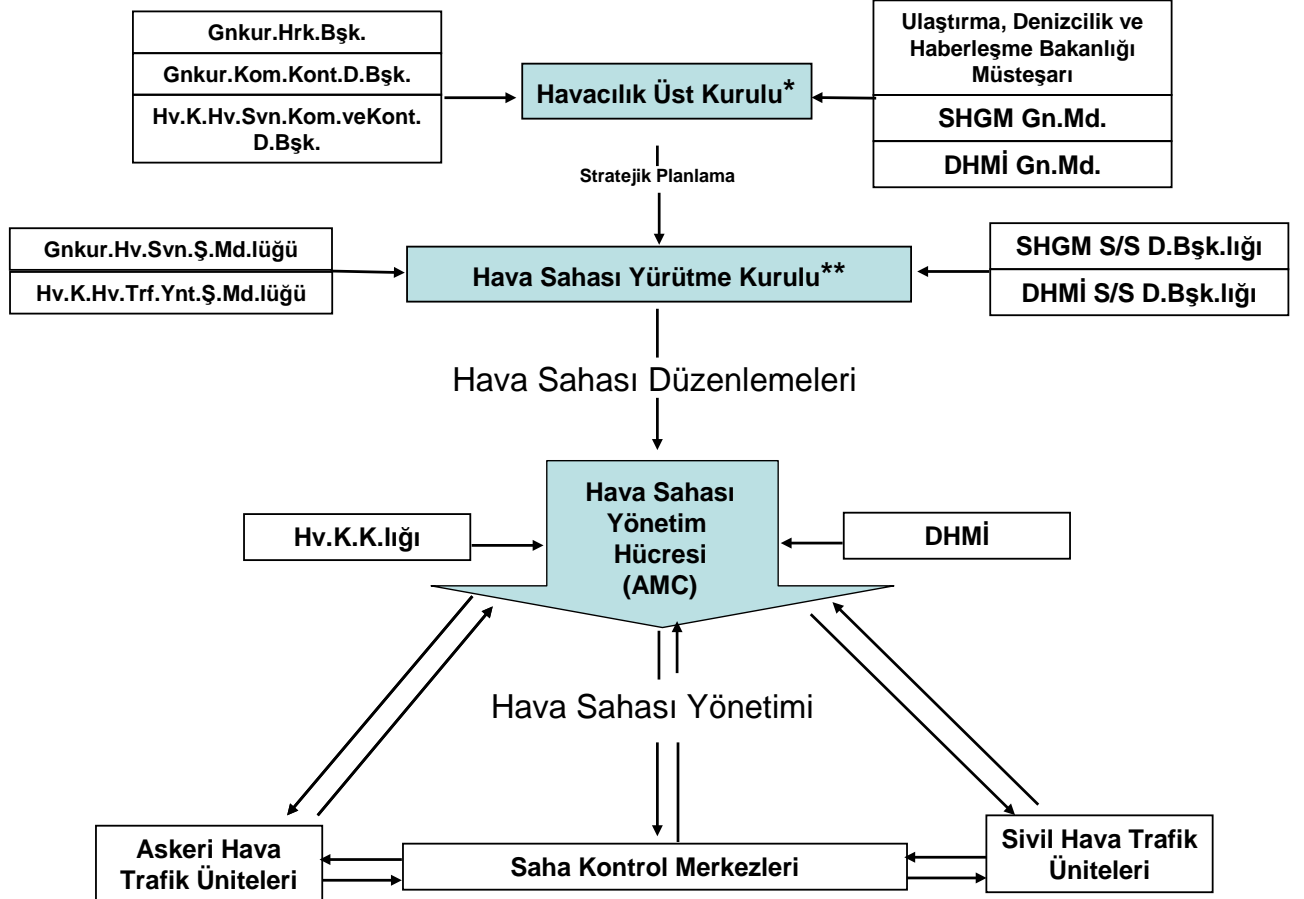
Hava Sahası Kullanım İhtiyaçları Değerlendirme ve Uygulama Süreci

Hava Sahası Esnek Kullanımı İş Akış Diyagramı

Hava Sahasının Esnek Kullanımı Konseptine Yönelik Yönetim Teşkilat Yapısı ve Kurum/Kuruluşları

* Havacılık Üst Kurulu, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşarı ve Genelkurmay Harekat Başkanı eş başkanlığında, Sivil Havacılık Genel Müdürü ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürü, Genelkurmay Başkanlığı Komuta Kontrol Dairesi Başkanı ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Savunma ve Komuta Kontrol Dairesi Başkanından oluşur.

** Hava Sahası Yürütme Kurulu, Genelkurmay Hava Savunma Şube Müdürü, Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Trafik Yönetimi Şube Müdürü ile Sivil Havacılık Hava Seyrüsefer Daire Başkanı ve DHMİ Seyrüsefer Daire Başkanından oluşur.